

Reşadiye (Muğla)'da bulunmuş olan fosil *Hippopotamus* alt çene kalıntısı

The remain of fossil Hippopotamus mandibula found at Reşadiye region (Muğla-Turkey)

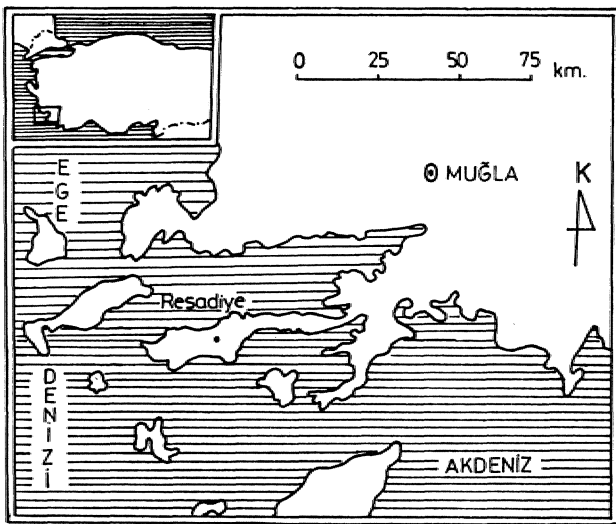
VAHDET TUNA Ege Üniversitesi Fee Fakültesi Tabiat. Tarihi Müzesi», izmir

ÖZ : Bu araştırmada Reşadiye'de bulunmuş olan, Hippopotamus sp. alt çene parçasındaki dişler (M2-M3 in. sim) incelenmiş ve bu dişlerin Hippopotamus amphibius LINNAEUS'a ait ve Pliyo-Pleistosen yaşta olduğu, saptanmıştır.

ABSTRACT : In this research, the remain of right mandibular fragment with M2, M3 in, situ of Hippopotamus which was found at Reşadiye are investigated. As a result of this research it is justified, that this teeth belong to Hippopotamus, amphibius. LINNAEUS of Pliyo-Pleistocene age.

GİRİŞ

Bo araştırmanın konusunu oluşturan Reşadiye (Şekil 1) örneği dışında Türkiye'de şimdiye kadar Akkaya (Ankara) ve Karain (Antalya) lokaliyelerinde Hippopotamus'a ait kalıntılar bulunmuş ancak bu kalıntılar hakkında açıklayıcı bilgi verilmemiştir. Akkaya'da bulunmuş olan Hippopotamus sp. Pleistosen yaşadığı, (Ozansoy, 1965). Karain'deki Hippopotamus sp. için Ozansoy (1957) Üst Pleistosen» Kökten (1964) ise Orta Pleistosen, yaşını vermiştir.

Şekil 1 : Yer buldu haritası.
Figure I : Location map.

SİSTEMATİK

Burada kullanılan sistematik Simpson (1945)*dan, alınmıştır.

Takım. : Artiodactyla Owen., 1848

Ait takım : Suiformes Jaekel., 1911

Ara takım : Anodontia Matthew» 1929

Üst aile : Anthracotherioidea Gill» 1872

Aile : Hippopotamidae Gray, 1872.

Cins : Hippopotamus Linnaeus, 1-758

Hippopotamus amphibius Linnaeus» 1758 (Şekil 3,4)

1949 Hippopotamus amphibius Cooke, s 3-6, ş.1-

1950 Hippopotamus amphibius Zbyszewski, s.4-6, lv.1.ş.1-7, lv.II, şai.,13.,14.,

1969 Hippopotamus amphibius Melentis, s.259-261»lv.2,ş.4.

Terminoloji

Hippopotamidae alt çene. molar dişlerine ait terminoloji, aşağıda verilmiştir (Şekil 2).

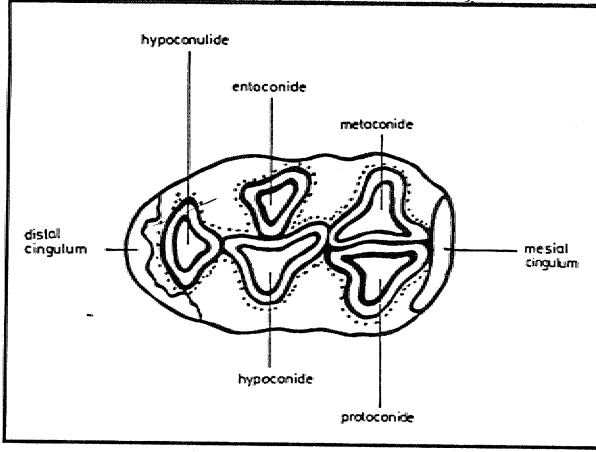
Tanımlama

Alt çene. Sağ alt çene parçası M/2'nin önünden, ve M/3 ün. arkasından kırık olması nedeniyle, corpus mandibulae ile ramus mandibulae'nin çok az bir bölümünü içermektedir.

Dikler. Her iki diş de aşınmış olduğundan çiğneme yüzeyindeki, konik tüberküller görülmemektedir.

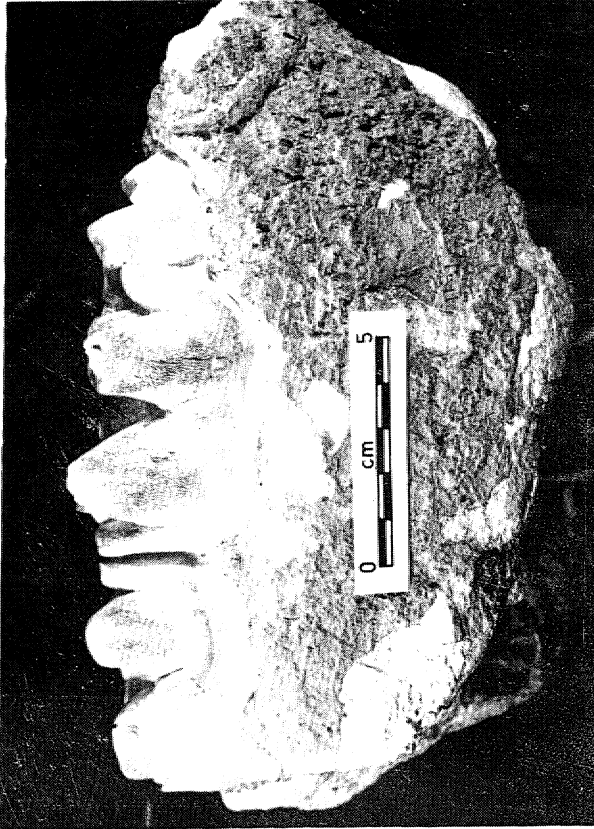
M/2. Fazla aşınma nedeniyle mine tabakasının çevrelediği çiğneme yüzeyi, ön (protoconide, metaconide) ve arka (byoconide, entoconide) tüberkül çiftleri ile mesial ve distal cingulumların birleşmesi sonucu halter şeklini almıştır. Arka lob, merkezi, olarak entoconide ile hypoconide*ın aşınmasından arta kalmış; bir mine adacığı içermektedir.

M/3. Bu dişin distali hypoonulide ile entoconide'in arkasında, ve az çok merkezi olarak yerleşmiş olan hypoonulide'in gelişmesiyle uzamıştır. Aşınma, sonucu dişin çiğneme yüzeyi yonca yaprağı, desenleri içermektedir. Uf 2'ye göre daha az aşınmış durumdaki bu dişte ön. lobtaki

Şekil 2 : Hippopotamidae alt molar (M/3) tüberkül adlandırılması.

Figure 2: Hippopotamidae lower molar (M/3) cusp nomenclature.

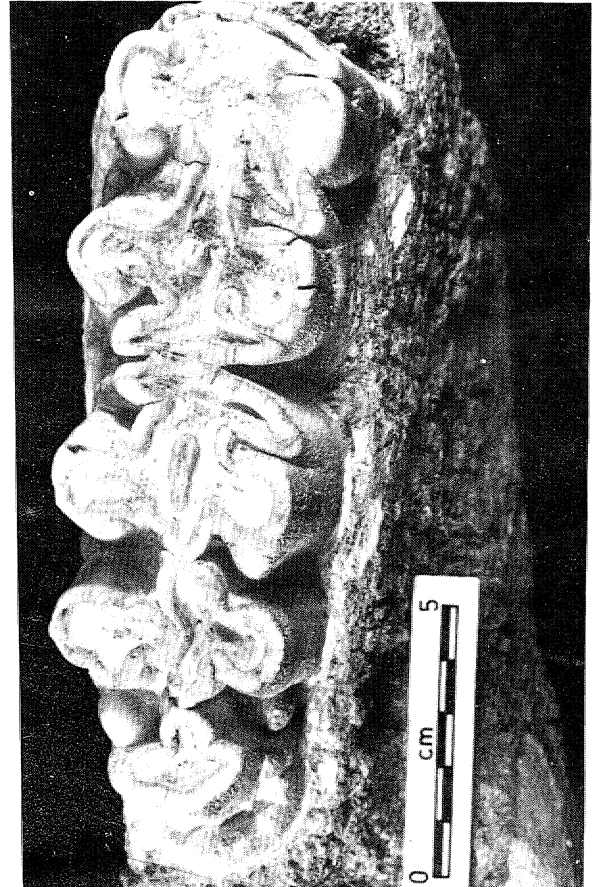

Şekil 3 : Hippopotamus amphibius'un sağ M/2., M/3'nün içten görünümü.

Figure 3 : Hippopotamus amphibius, right M/2,M/3 lingual view.

til.berkill.er ile mesial cingulum birleşmiş; ve. metaconide ile protoconide'nin aşınması sonucu oluşmuş, mesial distal yön.de. uzanan bir mine adacağı içerm.ekted.ir. İkinci. lobtaki tüberküller aralarında birleşmemiş ve her .iki tüberkülün aşınma yüzeyi, şekil olarak, birbirinden farklıdır. Diğer iki loba göre düzey olarak daha alçak olan. üçüncü lobta hypoconulide merkezi olarak yerleşmiş ve hyyoonulide ile temaslandır, Hypoconulide "in buccal, lingual ve distalinde, distal cingulumdan oluşmuş değişik görünümü yapılar bulunmaktadır. Distal cingulum. çok gelişmiş ve belirgindir. Lingual, tarafta entoconide'in distalinde yer alan bir çıkıntı hemen, hemen hypocon.ul.ide düzeyindedir. Ayrıca buccal tarafta hypoconide'in distalinde daha küçük ve. düzey olarak oldukça alçak diğer bir çıkıntı bulunmaktadır.

Reşadiye » Omo (Aram'bourg, 1947) ve Güney Afrika (Cooke, 1949) da bulunmuş olan Hippopotamus amphibi-us'al ait. M/2 ve M/3'ün biyometrik değerleri çizelge I'de verilmiştir. (Reşadiye M/2 ve M/3'ünün uzunluk ve genişlik, değerleri maksimum olarak alınmıştır).

Şekil 4 : Hippopotamus amphibius'un sağ M/2» M/3 "nün çiğneme yüzeyinden görünümü.

Figure 4 : Hippopotamus amphibius» right .M/2 , M/3 occlusal view;..

Çizelge I : H.amphibius biyometrik değerlerinin karşılaştırılması (Değerler mm olarak alınmıştır)

Table I : Comparison of the biometric values of H.amphibius. (The measurements are in mm)

SONUÇLAR, ve TARTIŞMA

M/2 ve M/3 te ön ve arka cinguhımların gelişmiş olması, mine çıkıntılarının bolluğu, tüberküllerin şekli, ve dişlerin biyometrik değerleri örneğimizin Hippopotamus amphibius'a ait olduğunu göstermektedir. Çizelge I'de de görüldüğü gibi Reşadiye H.amphibus'u Ömo ve Güney Afrika örneğine göre oldukça iri bir formdur. H.majör veya H.antiques" a. ait diş değerlerinin Reşadiye örneğine yakın olması olasıdır. Çünkü Villafranchien'de Kuzey Afrika ile Orta Avrupa'da bulunmuş olan Hınajör'un güncel Hippopotamus boyuna ulaştığı , hatta onu geçen boyutlara ulaştığı bilinmektedir, H.majör, Sicilya ve Malta adalarında bulunmasına, rağmen henüz Girit'te bulunmamıştır (Sondaar ve Bockschoten, 1967).

H.-amphibius tetraprotodont guruba aittir. Bu gurup Cezayir'de Erken Pliyosen'den (H.proamphibius) ve Doğu Afrika (Ömo) da Geç Pleistocen'den bilinmektedir (Melentis, 1969).

H.amphibius ayrıca Portekiz'de Algez (Zbyszewski, 1950), Yunanistan'da Haliakmon (Melentis, 1969), Cezayir'de Palikao (Arambourg ve Arnold, 1949), Ain Bouherit ile Ain Hanech'te bulunmuştur (Arambourg, 1970). Cezayir'de ayrıca Ain el. bey ile Tunus'ta Lac Ichkeul'da Hippopotamus sp. bulunduğunu kaydedilmiştir (Arambourg, 1970). Kuzey Afrika Alt Villafranchien'ini karakterize eden faunik birlik Betheem Filistin "de Hippopotamus sp.de içermektedir» (Bate, 1934 Arambourg, 1962). Hippopotamidac. Güney Afrika'da Florisbad ve Kalk Bay'da H.amphibius, Bloemoch'da Hippopotamus of. amphibius ve Zwartkops'ta Hippopotamus sp. ile temsil edilmiştir (Cooke, 1955),

Akdeniz adalarında bulunmuş olan H.minor; Hxretensis ve H.pentlandi cüce fakat H.amphibius gibi tetraprotodont formlardır. (Arambourg, 1944; Melentis, 1969) cüce türlerde H.amphibius'un akraba olduğunu belirtmiştir,

Ozansoy (1957). Hippopotamus içeren Antalya Pleistosen faunasının. Kuzey Afrika faunalarıyla ilişkili olabileceğini belirtilmiştir.

Sonuç olarak aynı yorum Yakındoğu'daki Bethleem bulgusu dikkate alınarak Reşadiye H.amphibius'u için yapılabilir.

KATKI BELİRTME

Reşadiye'de bulunmuş olan bu materyali Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Tabiat Tarihi. Müzesi'ne bağışlayan ve dolayısıyla bana bu yayını yapma olancağını veren Sayın Av. Halil. Yağmur Melteir'e teşekkür ederim.

'DEĞİNİLEN BELGELER

Arambourg, C, 1947,, Contribution, a l'etude geologique du bassin du Lac Rudolphe et de la Basse Vallée de l'Omo (Mission Scientifique de l'Omo» Tl.,, fasc.3): Editions du museum, Paris, 314-335.

Arambourg, C, ve Arnold» M., 1949, Note sur les fouilles paleontologiques executees en 1947-48 et 1949 dans le gisement/U Villafranchien de la Garaet Ichkeul : Bull.SocSc.nat. Tu.nisie, 11,3-4, p.149.

Arambourg, C, 1962. Les faunes mammalogiques du Pleistocene circummediterranean : Quaternaria, VI, 97-109.

Arambourg,C, 1970,, Les Vertebres du Pleistocene de l'Afrique du Nord :ExtraitJ,8-14-18-20-22.

Cooke, H.B.S., 1949, Trie fossil Suina of South Africa : Trans. Roy. SocS.Afir., vol. XXXII» Pan I . pp.3-6.

Cooke,H.B.S., 1955, Some fossil mammals in the South African Museum collections : The Annals of the South. African Museum.-XLn, 3, 164-166.,

Kökten.K., 1964» Die Stellung von Karain innerhalb der Türkischen vorgeschichte : Türk Tarih Kurumu Dergisi, 6,66.

Melentis, J.K., 1969, Studien über fossile Vertebraten Griechenlands. 16. Die pleistozäne saugetieryfauna d&s Beckens von Haliakmon (Griechenland): Ann.Gedl.Pays.Hellen., 247 ,,259-261.

Ozansoy,F., 1957» Türkiye Tersiyer Memeli Faunaları ve Stratigrafik revizyonları : MTA Enstitüsü Dergisi, 49; 19.

Ozansoy, F., 1965,, Etude des gisements condentaires et des mammiferes du Cenozoique de Turqui : Mem.Soc.Geol.de, vol.85, New York.

Sondaar, P.Y. ve Boekschoten,G.J., 1967. Quaternary mammals in the South Aegean. Island. Arc; with noted on other fossil mammals from the coastal legions of the J4editerranean.II: Koninkl. Nederl. Akademie van Wetenschappen, Proceedings. Series B,70,No.S,565-566.

Zbyszewski» G., 1950, Les restes d'Hippopotame et de Cerfs d'Algez : Separata do tomo XXXI» 46» 11-12.

Yazının geliş tarihi : 14.11.1987

Yayına verilmiş tarihi :: 15.8.1988